

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
MENO EDUKOLOGIJOS KATEDRA

Nijolė Astašauskienė

*Edukologijos magistrantūros
studentė*

**MOKINIO VEIKLOS, KAIP ASMENS KULTŪROS KOMPONENTO,
TOBULINIMAS MENO (MUZIKOS) MOKYKLOJE**

Magistro darbas

Mokslinis vadovas
prof. dr. Jonas Kievišas

Šiauliai, 2007

ĮVADAS

Lietuva, rūpindamasi nuosekliu visuomenės švietimo tobulinimu, dėmesingai seka pasaulio švietimo plėtros tendencijas bei pagrįstai didžiuojasi daugiapakope muzikos mokymo sistema. Žmogus linkęs reikštis, kurdamas tenkinti savo poreikius. Remtis šia ypatybe svarbu norint ugdymo procese išsaugoti asmenybę, jos brandai aktualią meninę veiklą bei demokratinio pobūdžio kultūrą. Meninio ugdymo svarbą pabrėžia Lietuvos švietimo koncepcija (1992), jo kaitą atspindi estetinio ir meninio ugdymo programa (1992), neformaliojo ugdymo programos ir išsilavinimo standartai (2003) bei kiti švietimo reformos dokumentai. Tuo remiantis vertinama ir ugdymo bei muzikinės veiklos prasmė mokykloje.

Meninis (muzikinis) ugdymas, sudedamoji švietimo sistemos dalis, skirta mokinių meniniams gebėjimams bei polinkiams atskleisti, saviraiškos poreikiams realizuoti, kūrybiškumui plėtoti, estetinėms vertybėms puoselėti, turiningam laisvalaikiui, socializacijai ir nusikalstamumo prevencijai įgyvendinti. Tai pažymima L. Jovaišos (1995), A. Gaižučio (1998), A. Juodaitytės (2003) ir kitų autorių darbuose. Todėl ugdant asmenybę, būtina suvokti asmens savirealizaciją skatinančius veiksnius. Pavyzdžiui, poreikis akademinėi (rimtajai) muzikai atspindi ne tik bendrą tautos kultūros lygį. Nustatytas jo poveikis asmenybės dorinių vertybių sampratai. Šiandien vis labiau pasireiškiančios globalizacijos kontekste ypač svarbu išmokti būdų, kaip žmogui įgyti informacijos, suvokti kokios jos reikia įveikiant įvairiose situacijose iškylančias kliūtis, žinoti, „kokia informacija jam reikalinga konkrečiai problemai spręsti ir koks racionaliausias būdas ją gauti“. (Bitinas B. Ugdymo filosofija, 2000, p. 107). Be to problema, kaip šiuolaikinės kultūros vertybių kontekste išsaugoti, aktualizuoti ir bręstančiai kartai perteikti tradicines tautos dvasines vertybes. (J. Kievišas, 2002).

Ugdant kūrybišką, kritiškai mąstančią asmenybę, gebančią laiku pastebėti ir spręsti gyvenimo problemas, turime būti modernūs, atviri pasauliui. Tai amžina kūryba, amžinas vyksmas, kurio veikiantieji asmenys yra mokiniai ir mokytojai. Mokytojo darbo esmė – tai nuolatinė jo ir mokinio tarpusavio sąveika. Mokytojas ir mokinys yra tos pačios veiklos partneriai. Jų bendravimo rezultatas yra išmokimas. Aišku tai, kad mokytojas įsipareigoja neapsiriboti tik vadovėliais ar programų teikiama medžiaga. Mokytojas privalo individualizuoti mokymo procesą bei metodus, turi nubrėžti integracijos gaires, privalo kurti individualią programą, muzikinio ugdymo procesą organizuoti taip, kad mokinys siektų įgūdžių ir gebėjimų, neapsiribodamas vien

žiniomis ir mokėjimais, privalo būti kūrybiškas. Vertindamas mokinio muzikinius pasiekimus, mokytojas turi sugebėti nubrėžti vertinimo kriterijų metmenis, išvengdamas subjektyvumo.

Vienas iš meno (muzikos) mokyklų ugdymo tikslų – ugdyti kūrybišką, aktyvią, emociingą, estetinei ir kultūrinei patirčiai atvirą mokinio asmenybę, gebančią prasmingai dalyvauti tobulinant kultūrą (muzikos mokyklų programiniai reikalavimai, 2002). Tik tinkamas meninis ugdymo organizavimas leidžia plėtoti mokinių saviraišką ir gerinti asmenybės socializaciją, nes meninės veiklos pagalba pasireiškia ir keičiasi asmens kultūra.

Nagrinėjant muzikinio ugdymo sistemą kaip bendrosios švietimo sistemos posistemę, svarbu įvertinus esamą situaciją bei pokyčius numatyti jos raidos perspektyvą tam, kad būtų galima sėkmingai spręsti jai keliamus uždavinius. Muzikinio ugdymo sistemos esamam raidos etapui būdinga daug problemų, kylančių tiek iš vidaus, tiek ir iš aplinkos. Ieškodami galimybių optimizuoti meninį (muzikinį) ugdymą, įvairias problemas pastebi daugelis autorių: J. Kievišas (2004, 2007), L. Navickienė (2000), Z. Rinkevičius (1998, 2004), A. Katinienė (1998), D. Aukštikalnytė (1998) ir kiti. Tai kultūros sritis.

Kultūra - tai socialinė sistema, garantuojanti materialinių, dvasinių vertybių kūrimą, panaudojimą ir perteikimą, ji apibudina visuomenės raidos lygį (Vaitkevičiūtė, 2001, p. 235). Tai pasakytina ir apie muzikinę kultūrą – „kokybiška meninė raiška, menininkų veiklos produktai yra didžiausia muzikinės kultūros vertybė“ (Z. Rinkevičius, 2004, p.73). Būdamas kultūros dalis menas savo esme atitinka kultūros esmę. Tai reiškia, kad ir muzikinis ugdymas apima muzikos meną ir kultūrą ir yra savitas asmens kultūros ugdymo būdas (J. Kievišas, A. Kievišas, 2004). Taip skatinant asmens kultūros raidą atsiskleidžia muzikinio ugdymo reikšmė.

Ugdymo praktikoje įgyjamų vertybių ir jų paskirties suvokimas daug kuo priklauso nuo to, kaip jos pateikiamos ir perimamos. Demokratinėje visuomenėje vyrauja asmens interesai, kūrybinė veikla. Ji yra ir ugdymo pagrindas, nes „švietimas – asmens, visuomenės ir valstybės ateities kūrimo būdas“ (Lietuvos respublikos švietimo įstatymas. – Vilnius, Valstybės žinios Nr. 63, 2003). Vadinasi, ugdytiniui svarbu ne tik pažinti kultūros vertybes, bet orientuojantis į jas pratintis kurti ir taip tobulinti individualią kultūrą, suvokiant veiklos prasmę vertinti asmeninių poreikių tenkinimo reikšmingumą. Atitinkamai ir muzikinis ugdymas turėtų remtis kūrybine veikla ir taip įtvirtinti kūrybos poreikį, vertinimo nuostatas, gebėjimus, brandinti demokratinei kultūrai būdingas vertybes. Tokiu atveju mokinio veikla pasidaro ne tik savitas individualios kultūros pasireiškimo būdas, bet ir komponentas. Ugdymo procese tobulinant tokią veiklą keičiasi ir asmens kultūra. Šis požiūris reiškia, kad mokinio veiklos tobulinimą svarbu vertinti siejant su jo kultūros tobulinimu. Tai pasakytina ir apie veiklos tobulinimą muzikos mokykloje. *Todėl mokinio veiklos, kaip jo kultūros komponento, tobulinimas meno (muzikos) mokykloje yra aktuali pedagoginė problema.*

Tyrimo objektas: mokinio veikla ir jos tobulinimas meno (muzikos) mokykloje.

Tyrimo tikslas: atskleisti mokinio veiklos, kaip jo kultūros komponento, tobulinimo prielaidas meno (muzikos) mokykloje.

Hipotezė – meno (muzikos) mokykloje ugdymas atlieka savo vaidmenį, jeigu pamokų metu yra siekiama tobulinti mokinio veiklą kaip jo kultūros komponentą.

Tyrimo uždaviniai:

1. Apibūdinti muzikinio ugdymo sampratą mokinio (vaiko) veiklos aspektu.
2. Aptarti mokinio veiklos modelį meno (muzikos) mokykloje.
3. Ištirti pedagogų nuostatas, susijusias su mokinio veiklos, kaip kultūros komponento, tobulinimu.
4. Pateikti mokinio veiklos kaip kultūros komponento vertinimo ir tobulinimo orientyrus.

Tyrimo metodai:

- mokslinės (pedagoginės, psichologinės) literatūros analizė;
- muzikos (meno) mokyklų pedagogų, mokinių anketinė apklausa;
- Tyrimo duomenų analizė ir apibendrinimas.

Tyrimo imtis ir bazė:

- imtis atsitiktinė, 2006 m. apklausiant po 10 – 15 mokytojų bei 20 – 30 mokinių (1 – 7 kl.) kiekvienoje iš 6 meno (muzikos) mokyklų. Iš viso apklausti 163 mokiniai.
- Tirtos Kauno M. Petrausko, Šiaulių 2 – osios muzikos mokyklos, Kelmės, Tytuvėnų meno mokyklos. Kelmės rajono Šaukėnų, Užvenčio muzikos skyrių ugdymo sistemos tinklas bei veikla. Tyrimas rėmėsi: mokinių, dalyvaujančių meninio ugdymo procese, apklausa; meno (muzikos) mokyklų ir skyrių mokytojų apklausa; meninio ugdymo įstaigų vadovų apklausa.

Teorinis pagrindimas. Ugdymas orientuotas „į ugdytinio vidinių galių, jo individualios patirties plėtrą. Tokios technologijos pagrindas yra pačių ugdytinių veiklos – žaidybinės, pažintinės, visuomeninės, darbinės, meninės ir kitokios - organizavimas. Pedagogo

žodžio, jo siūlomo pavyzdžio, vadovėlio ugdomoji funkcija įgyja latentišką pavidalą, į pirmą vietą keliamas paties ugdytinio aktyvumas“ (B. Bitinas, ugd. f. p. 40). Meninis ugdymas išsiskiria savo specifika. Muzika yra meno šaka, leidžianti individui bendrauti be žodžių, įgalina ugdomajame procese puoselėti dorines, dvasines ugdytinių savybes, skatinti jaunos asmenybės kūrybiškumą, emocinį išraiškumą. Tai atitinka Švietimo koncepcijos (1992) ir kitų valstybės švietimo dokumentų nuostatas. Remiantis tokia teorine samprata aktualu modeliuoti muzikinį ugdymą ir muzikinės veiklos tobulinimą meno (muzikos) mokykloje.

Teorinis naujumas ir praktinis reikšmingumas. Sukonkretintas meno (muzikos) mokyklos mokinių muzikinės veiklos modelis, apibūdinta muzikinė mokinio veiklos samprata, skatinimo veiksniai ir vertinimo orientyrai. Atskleistos pedagogų nuostatos mokinio veiklos kaip kultūros komponento tobulinimo atžvilgiu. Pasiūlyta mokinio veiklos kaip kultūros komponento tobulinimo ir vertinimo orientyrų sistema (modelis).

Darbo struktūra: darbą sudaro įvadas, trys dalys, išvados ir rekomendacijos, literatūros sąrašas, sąvokų žodynėlis, priedai.